

1989, 11. července – Sdělení VONS č. 1040 „František Stárek a Iva Vojtková odsouzení“ o hlavním líčení s Františkem Stárkem a Ivu Vojtkovou u Okresního soudu v Ústí nad Orlicí a rozsudku odsuzujícím Františka Stárka pro trestný čin pobuřování k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, k propadnutí věci a k ochrannému dohledu po vykonání trestu a Ivu Vojtkovou pro napomáhání k trestnému činu pobuřování k podmíněným trestům odnětí svobody, v příloze závěrečná řeč Františka Stárka.

Senát Okresního soudu v Ústí n. Orlicí za předsednictví JUDr. Jany Faifrové v hlavním líčení, které se konalo ve dnech 26. až 28. června 1989, uznal vinným Františka Stárka, signatáře Charty 77 a aktivistu undergroundu, spácháním trestného činu pobuřování podle § 100/1a, 3a tr. z. a Ivu Vojtkovou pomocí k trestnému činu pobuřování podle § 10/1c k § 100/1a, 3a tr. z.¹ Františka Stárka odsoudil k trestu odnětí svobody v trvání dvou a půl roku v II. NVS, k trestu propadnutí věci – zařízení k výrobě Voknovin a Vokna a písemností – a k ochrannému dohledu po vykonání trestu v trvání dvou let; jeho snoubenku Ivu Vojtkovu, matku dvou nezletilých dětí, odsoudil k dvanácti měsícům odnětí svobody s podmíněným odkladem na dva roky. Oba obžalovaní se odvolali, prokurátor si ponechal lhůtu na rozmyšlenou.

Jak jsme již informovali (viz sdělení č. 935,² 955³, 978, 1020 a 1033)⁴, Fr. Stárek se měl uvedeného trestného činu dopustit tím, že „z nepřátelství k socialistickému společenskému systému a státnímu zřízení“ v bytě Ivy Vojtkové i jinde vyhotovoval a na cyklostylu rozmnožoval časopisy Vokno a Voknoviny, které pak rozšiřoval. Obžaloba rovněž poukazovala na to, že zejména ve Voknovinách (které jsou prý ještě nepřátelštější než Vokno) byla „uveřejňována sdělení takových skupin, jako je Charta 77, VONS i dalších“, a na styky Fr. Stárka se zahraničím, konkrétně s Janem Pelcem, Pavlem Tigridem, Milanem Kubesem a Ivanou Šustrovou. Dva ze svědků odmítli vypovídat s tím, že původní výpověď, která

byla učiněna před vyšetřovatelem StB mjr. Kvášem, byla vynucena jeho psychickým nátlakem. Jedna svědkyně svou výpověď opravila. Soud hrubě porušil ustanovení trestního řádu tím, že přes námitky obhajoby připustil jako důkaz zprávu Federálního úřadu pro tisk a informace, již nahradil řádný znalecký posudek. Návrh obhajoby, aby soud vyslechl pracovníka FÚTI, který tuto tendenční zprávu o časopisech Vokno a Voknoviny zpracoval a jehož jméno bylo při hlavním líčení utajeno, soud zamítl. Prokurátor ve své závěrečné řeči citoval z obou mezinárodních paktů a helsinských ujednání vždy ta ustanovení, podle nichž mohou být práva omezena zákony jednotlivých zemí. Vyvodil z toho, že „státy jsou suverénní a v naší republice platí naše zákony“. Obhájce obžalovaných, dr. Hulík, sice připustil, že Fr. Stárek vydával tiskoviny bez státního souhlasu, ale zároveň přesvědčivě dovedl, že tuto činnost nelze považovat za pobuřování. Prohlásil, že tento čin souvisí s politickou situací, která se mění, a zdůraznil, že rovněž podle názoru člena Výboru čs. veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci Zbyňka Vokrouhlického není v žádné právní normě jasně řečeno, co je to pobuřování a že záleží na orgánech činných v trestním řízení, především pak na soudech, jak takovou činnost hodnotí. Zamýšlel se rovněž nad tím, zda případný odsuzující rozsudek ob stojí v čase. Uvedl jako příklad, že poměrně nedávno hájil klientku, která se dopustila trestného činu pobuřování tím, že se kriticky vyjadřovala o Brežněvovi.⁵ Zmínil se i o akademiku Sacharovovi, který byl označován za nepřítele, a dnes je poslancem Sjezdu lidových poslanců. Uvedl, že se v obžalobě slova „nepřátelský“ a „protisocialistický“ vyskytují čtyřicetkrát, aniž by bylo vysvětleno, co vlastně znamenají. Konstatoval, že podle usnesení vídeňského dokumentu mají státy usnadňovat šíření jakýchkoliv názorů. Tento závazek je ve zřejmém rozporu s obžalobou.

Odsouzení Fr. Stárka a I. Vojtkové je v přímém rozporu s mezinárodními dohodami, k jejichž dodržování se čs. vláda zavázala. Je to jeden z řady útoků na nezávislý samizdat a nezávisle jednající občany, který má zastrážit ostatní aktivisty.⁶

Příloha: Závěrečná řeč Františka Stárka⁷

Chci říct jen několik slov, která se netýkají mé činnosti projednávané tímto soudem. Z projevu pana prokurátora zavál ledový vítr studené války. Naštěstí o dalším politickém vývoji nerozhodují prokurátoři a majori Státní bezpečnosti.

Těm se může podařit jen na čas blokovat pozitivní společenský vývoj. Občané budoucího evropského domu by se jistě divili vyšetřovným, v nichž stojí sochy Stalina. O nejistotě představitelů byrokratické moci svědčí to, že posudek Federálního úřadu pro tisk a informace byl podepsán nečitelně, a tudíž anonymně. Velmi mě mrzí, že soudružka z národního výboru, která zde vystoupila jako svědkyně a která se pohoršovala nad Voknovinami, mi nenapsala, jak původně chtěla, protože my jsme na dialog připraveni. Ne však dialog skrze mříže a ostnatý drát. Jsou mi přičítány k tíži karikatury přestavby, které Voknoviny otiskly. Já však považuji za nejhorší karikaturu přestavby tento proces. Nejvíce ze všeho bych si přál, aby probíhající vlna politických procesů byla již v této zemi poslední.

Informace o Chartě 77, r. 12, 1989, č. 14, s. 12–13.

POZNÁMKY

- ¹ Rozsudek vynesený senátem Okresního soudu v Ústí nad Orlicí složeným z předsedkyně JUDr. Jany Faifrové a soudců Jaroslava Vídeňského a Luboše Berana je uložen in: OS v Ústí nad Orlicí, soudní spis k případu Františka Stárka a Ivy Vojtkové (spis. zn. 1 T 43/89) přiložený jako příloha k rehabilitačnímu spisu, spis. zn. 2 Rt 207/90; též LP, Sb. VONS, inv. č. 284, sign. I/3, kart. 44. Proti rozsudku se odvolali Stárek i Vojtková a prostřednictvím svého právního JUDr. Milana Hulíka odvolání 12. 7. 1989 zdůvodnili. OS v Ústí nad Orlicí, soudní spis k případu Františka Stárka a Ivy Vojtkové (spis. zn. 1 T 43/89) přiložený jako příloha k rehabilitačnímu spisu, spis. zn. 2 Rt 207/90. K soudnímu jednání viz mj. rozhovor s Ivou Vojtkovou v časopisu Vokno in: *Informace o Chartě 77, r. 12, 1989, č. 20, s. 13–14.*
- ² Dokument č. 939.
- ³ Správně sdělení VONS č. 959, dokument č. 963.

- ⁴ Dokumenty č. 982, 1024 a 1037. K případu Františka Stárka a Ivy Vojtkové a k další Stárkově perzekuci na konci 80. let viz také sdělení VONS č. 700, 769, 790, 892 a 1058, dokumenty č. 703, 772, 794, 896 a 1062.
- ⁵ Jedná se s největší pravděpodobností o případ Lenky Marečkové, viz sdělení VONS č. 411, 427, 428 a 464, dokumenty č. 414, 430, 431 a 467.
- ⁶ Příklad Stárka a Vojtkové vzbudil vlnu solidarity. Svědčí o tom např. petice 158 československých občanů Federálnímu shromáždění ČSSR, federální vládě a ministrům spravedlnosti a vnitra ČSR, v níž protestovali proti uvěznění a trestnímu stíhání Františka Stárka a požadovali zastavení represí proti nezávislé kultuře s uvedením případu časopisu Vokno. Informaci o této petici z 1. 3. 1989 viz v článku „Represe proti Voknu pokračuje“ in: *Informace o Chartě 77*, r. 12, 1989, č. 7, s. 16. Rovněž topiči Restaurací a jídelen Praha 1 – kolegové F. Stárka – požadovali v dopisu prezidentu republiky z 2. 11. 1989 jeho osvobození, dopis je uložen in: LP, Sb. VONS, inv. č. 284, sign. IV/2, kart. 44. Před zahájením soudního jednání u Okresního soudu v Ústí nad Orlicí vydali prohlášení mluvčí Charty 77 Tomáš Hradílek, Dana Němcová a Alexandr Vondra nazvané „Buďme stateční jako František Stárek“ obsahující zprávu o připravovaném procesu se Stárkem a Vojtkovou a o působení F. Stárka a výzvu k solidaritě (dokument Charty 77 č. 47/89). CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *CHARTA 77: Dokumenty 1977–1989*, sv. 2, s. 1133–1134. Samosoudkyně Okresního soudu v Litoměřicích JUDr. Dagmar Švecová odsoudila trestním příkazem dne 23. 7. 1989 Aleše Středu za přečin proti veřejnému pořádku k dvouměsíčnímu podmíněnému trestu odnětí svobody za rozšiřování letáku s výzvou k osvobození Františka Stárka. Viz sdělení VONS č. 1091, dokument č. 1095.

Dne 17. dubna 1989 se ustavil Výbor na obranu Františka Stárka, který ve svém základním prohlášení protestoval proti perzekuci F. Stárka a dalších představitelů nonkonformní kultury. Základní prohlášení výboru viz in: *Informace o Chartě 77*, r. 12, 1989, č. 9, s. 11–12; dále viz prohlášení výboru k odvolacímu řízení v případě Stárka a Vojtkové, LP, Sb. VONS, inv. č. 284, sign. IV/3, kart. 44, a prohlášení výboru k 10. výročí vzniku časopisu Vokno, *Informace o Chartě 77*, r. 12, 1989, č. 10, s. 11–12. Vladimír Drápal napsal dopis Výboru československé společnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci obsahující zprávu o perzekuci F. Stárka a o jím vydávaném časopisu Vokno. Dopis byl publikován in: *Informace o Chartě 77*, r. 12, 1989, č. 7, s. 11–12. Dále viz mj. petici adresovanou ministerstvu spravedlnosti, předsednictvu vlády ČSSR, Federálnímu shromáždění ČSSR, Generálnímu prokuratuře ČSSR, Federálnímu ministerstvu vnitra, prezidentské kanceláři a generálnímu tajemníku ÚV KSČ z 29. 6. 1989 obsahující výzvu k osvobození Petra Cibulky, Ivana Jirouse, Františka Stárka a dalších politických vězňů a informaci o zahájení znovuvydávání časopisu Vokno v případě jejich nepropuštění z vězení. LP, Sb. VONS, inv. č. 284,

sign. IV/6, kart. 44. Množství výzev z domova i zahraničí požadujících osvobození Stárka byla adresována Okresnímu soudu v Ústí nad Orlicí a jsou uložena in: OS v Ústí nad Orlicí, soudní spis k případu Františka Stárka a Ivy Vojtkové (spis. zn. 1 T 43/89) přiložený jako příloha k rehabilitačnímu spisu, spis. zn. 2 Rt 207/90.

Případu se věnovala Amnesty International, viz článek „Campagne pour les prisonniers du mois. Tchécoslovaquie. Frantisek Starek“, in: *Amnesty International Bulletin Mensuel* 19, 1989, č. 8, s. 2; článek o případu F. Stárka obsahující informace o jeho předchozí perzekuci in: *Amnesty International, Writers and Journalists Action 1989*, červenec 1989; informace „Update to Writers and Journalists Action 1989: July 1989“ o propuštění F. Stárka na svobodu in: *Amnesty International Index*, květen 1990, uloženo in: LP, Sb. VONS, inv. č. 284, sign. IV/9, kart. 44. Viz též článek „Kulaté narozeniny“ napsaný u příležitosti 10. výročí existence časopisu Vokno in: *Svědectví* 22, 1989, č. 87, s. 542; též dokument „S. O. S. dla Františka Starka“ obsahující informaci o případu F. Stárka a Stárkův portrét in: *Biuletyn informacyjny*, 1989, č. 14 (duben), s. 7; článek „Závěrečná řeč Františka Stárka“ obsahující informace o odsouzení F. Stárka Okresním soudem v Ústí nad Orlicí a text jeho závěrečné řeči viz in: *Nový domov* 40, 1989, č. 17 (17. 8.), s. 3.

⁷ Závěrečná řeč F. Stárka viz in: tamtéž.